

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan ulosottokaaren muuttamista ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkamiseksi. Vähintään vuoden ajan työttömyysetuutta saaneet ulosottovelalliset olisivat oikeutettuja enintään kuuden kuukauden pituiseen lykkäykseen palkan ulosmittauksesta, jos he ovat tulorajaulosmittauksen piirissä. Muiden velallisten osalta ulosottomies voisi myöntää lykkäystä enintään neljäksi kuukaudeksi.

Esityksessä ehdotetaan myös, että luonnollisen henkilön säännönmukaisesta elinkeinotulosta voitaisiin jättää ulosmittaamatta pääsäännön mukaista viittä kuudesosaa suurempi määrä sen perusteella, että velallinen ryhtyy elinkeinonharjoittajaksi pitkän työttömyyden jälkeen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
<i>Palkasta ulosmitattava määrä.....</i>	3
<i>Palkan ulosmittaamiseen liittyvät helpotukset</i>	4
1.2 Nykytilan arviointi	5
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	5
2.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot.....	5
2.2 Keskeiset ehdotukset.....	9
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
4 ASIAN VALMISTELU.....	12
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	14
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	14
1 luku Yleiset säännökset	14
2 luku Ulosottoperusteet	14
4 luku Ulosmittaus	14
2 VOIMAANTULO.....	17
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	18
LAKIEHDOTUS	19
Laki ulosottokaaren muuttamisesta.....	19
LIITE	22
RINNAKKAISTEKSTIT	22
Laki ulosottokaaren muuttamisesta.....	22

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Palkasta ulosmitattava määrä

Ulosmitattava palkka määritellään ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 2 §:ssä. Palkalla tarkoitetaan kaikenlaista palkkaa, palkkiota, luontoisetua sekä muuta etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa, samoin kuin enakkoperintälain (1118/1996) 13 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua muuta etuutta. Palkkaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös eläkkeeseen sekä sairauspäivärahaan ja muihin sellaisiin palkan sijasta maksettaviin toimeentuloetuuksiin ja korvauksiin, joiden ulosmittaamista ei ole laissa kielletty. Säännöksen perusteella palkan tavoin ulosmitataan esimerkiksi työ- tai muu ansaintaeläke, ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, sairauspäiväraha sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainraha.

Ulosottokaaren 4 luvun 19 §:ssä säädetyn ulosmittauskiellon piiriin kuuluvat muun muassa eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla määrättyyn tarkoitukseen myönnetty avustukset ja kustannukset, kuten toimeentulotuki, elatustuki, asumistuki ja lapsilisä. Näitä eria ei oteta huomioon mainitun luvun 45 §:n mukaisessa tulopohjan laskemisessa. Ulosottokaarella olevan yleisen ulosmittauskiellon lisäksi eläke- ja sosiaalilainsäädännössä on säädetty useita erityisiä ulosmittauskielloja. Niiden nojalla ulosmittauskeltottomia ovat muun muassa pääsääntöisesti kansaneläke (kansaneläkelain, 568/2007, 111 §) sekä työttömän peruspäiväraha ja työmarkkinatuki (työttömyysturvalain, 1290/2002, 11 luvun 15 §). Tällaiset muualla lainsäädännössä ulosmittauskeltottomiksi säädetty etuudet otetaan huomioon ulosottokaaren 4 luvun 45 §:n mukaisessa tulopohjan laskemisessa.

Tulopohjaan kuuluvat kaikki velallisen saamat palkat ja luontoisedut sekä ulosmittauskelpoiset ja ulosmittauskeltottomat eläkkeet ja muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetuudet. Tulopohjaan eivät kuulu esimerkiksi edellä mainitut 4 luvun 19 §:n mukaiset avustukset, korvaukset tai muut varat taikka korvaus, joka suoritetaan kivusta, särystä tai muusta tilapäisestä haitasta, pysyvistä haitasta tai kärsimyksestä. Tulopohjasta vähennetään veron ennakonpidätys sekä velallisen maksettava työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu.

Ulosottokaaren 4 luvun 48—55 §:ssä säädetään siitä määrästä, joka tulopohjasta ulosmitataan. Suojaosuudella tarkoitetaan määrää, joka velalliselle on aina jätettävä. Suojaosuuden suuruus määritellään laissa, ja se muuttuu vuosittain kansaneläkeindeksin muutoksia vastaavasti. Eumäärät vahvistetaan vuosittain oikeusministeriön asetuksella. Suojaosuuden päiväkohtainen määrä vuonna 2017 on velallisen itsensä osalta 22,41 euroa ja hänen elatuksensa varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta 8,04 euroa. Suojaosuus lasketaan kuukaudessa 30 päivältä, joten kuukausittainen suojaosuus on velallisen itsensä osalta 672,30 euroa ja tämän lisäksi 241,20 euroa kunkin velallisen elatuksen varassa olevan henkilön osalta.

Palkan ulosmittauksen säännönmukainen määrä määräytyy portaittain siten, että pienituloisilta ulosmitataan suhteellisesti vähemmän kuin suurituloisilta. Jos velallisen nettopalkka on enintään suojaosuuden suuruinen, sitä ei ulosmitata lainkaan. Jos nettopalkka ylittää suojaosuuden enintään kaksinkertaisesti, sovelletaan niin sanottua tulo- ja ulosmittausta. Tällöin ulosmittaamatta jätetään suojaosuuden lisäksi yksi kolmasosa suojaosuuden ylittävästä nettopalkan osasta. Jos nettopalkka on suurempi kuin kaksi kertaa suojaosuus, ulosmitataan yksi kolmasosa nettopalkasta. Vuonna 2017 tällainen yhden kolmasosan ulosmittaus alkaa nettotulojen ylittäessä 1344,60 euroa, jos velallisen elatuksen varassa ei ole yhtään henkilöä. Ankarin ulosmit-

tauluokka koskee velallisia, joiden nettopalkka on suurempi kuin neljä kertaa suojaosuuden määrä. Tällöin ulosmitataan yksi kolmasosa siitä palkanosasta, joka vastaa neljä kertaa velallisen suojaosuuden määrää, ja lisäksi neljä viidesosaa sen ylittävistä palkanosasta. Palkasta ulosmitataan kuitenkin enintään puolet.

Palkan ulosmittaamiseen liittyvät helpotukset

Palkan ulosmittaamiseen liittyy eräitä ulosottovelalliselle myönnettäviä helpotuksia, kuten vuonna 1997 käyttöön otettu vapaakuukausijärjestelmä. Vapaakuukaudella tarkoitetaan ulosmittauksen keskeyttämistä määrääjäksi ulosmittauksen jatkuttua yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden. Vapaakuukausista säädetään ulosottokaaren 4 luvun 52—53 §:ssä. Velalliselle on tulorajaulosmittauksessa annettava vuosittain kaksi vapaakuukautta viran puolesta. Kaikki velalliset voivat pyynnöstä saada vapaakuukausia enintään kolme vuosittain. Edellytyksenä on, että velallisen välttämättömät asumiskustannukset tai muut elinkustannukset ovat hänelle ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään nähden korkeat tai että vapaakuukausien myöntämiseen on erityinen syy, kuten tärkeä kertahankinta (HE 13/2005 vp, s. 83). Myös tulorajaulosmittauksen piirissä olevalle velalliselle voidaan mainituilla perusteilla antaa vuodessa kolmas vapaakuukausi säännönmukaisen kahden lisäksi.

Vuonna 2006 otettiin käyttöön mahdollisuus lykätä palkan ulosmittausta työttömyyden jälkeen. Mahdollisuudesta säädetään nykyisin ulosottokaaren 4 luvun 51 §:n 2 momentissa, jonka mukaan jos velallinen on ennen ulosmittausta ollut pitkään työttömänä, palkan ulosmittausta voidaan lykätä, jollei hakijan maksunsaanti olennaisesti vaarannu. Lykkäystä voidaan antaa enintään neljä kuukautta laskettuna työsuhteen alkamisesta. Säännöksen perustelujen mukaan se, mitä voidaan pitää pitkänä työttömyytenä, voi jossakin määrin vaihdella kunkin velallisen olosuhteiden mukaan, mutta ainakin yli vuoden kestänyttä työttömyyttä voitaisiin jo yleensä pitää pitkään jatkuneena. Perustelujen mukaan hakijan maksunsaanti ei saisi olennaisesti vaarantua, eikä lykkäystä voitaisi antaa esimerkiksi, jos on perusteita epäillä, että velallinen lopettaa työsuhteen sen jälkeen, kun lykkäys päättyy. Lykkäystä voitaisiin antaa velallisen pyynnöstä tai viran puolesta. (HE 13/2005 vp, s. 82.) Lykkäyksen pituutta harkittaessa olisi kiinnitettävä huomiota velallisen olosuhteisiin, muun muassa työttömyyden keston. Toisaalta olisi otettava huomioon, millainen kertymä lykkäyksen jälkeen hakijalle on odotettavissa. Jos kyseessä on vain lyhytaikainen sijaisuus, myös mahdollisen lykkäyksen tulisi olla lyhyt. (HE 13/2005 vp, s. 83.)

Jos palkan ulosmittaus toimitetaan juoksevan tai erääntyneen elatusavun taikka elatusavun ja muun saatavan perimiseksi, velalliselle voidaan antaa vapaakuukausia tai 4 luvun 51 §:n 2 momentissa tarkoitettu lykkäys vain painavasta syystä (ulosottokaaren 4 luvun 54 §:n 2 momentti).

Ulosottokaaren 4 luvun 51 §:n 1 momentin mukaan, jos velallisen maksukyky on sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt, palkasta ulosmitataan toistaiseksi tai määrättyä aikaa säännönmukaista pienempi määrä. Säännöksen perusteluissa on työttömyyden osalta todettu, että se voi olla alenamisperuste erityisesti silloin, kun velallisella on vain ptkätöitä. Toisiaan seuraavat työllisyys- ja työttömyysjaksot saattavat tällöin olla niin lyhyitä, etteivät perusteet vapaakuukausien myöntämiseen tai työttömyyden jälkeisen lykkäyksen myöntämiseen täyty. Perustelujen mukaan ulosottomiehen olisi sovellettava säännöstä viran puolesta, joskaan ulosottomiehellä ei yleensä ole tietoa erityisestä syystä, ellei velallinen itse ilmoita siitä. (HE 13/2005 vp, s. 82.)

1.2 Nykytilan arviointi

Ulosottokaaren palkan ulosmittausta koskeva järjestelmä on toimiva. Järjestelmä takaa velalliselle ja tämän perheelle kohtuullisen toimeentulon ja ottaa samalla huomioon velkojan oikeuden maksunsaantiin. Palkan ulosmittauksella saattaa kuitenkin joissain tilanteissa olla vaikutusta työttömien velallisten halukkuuteen ottaa vastaan työtä. Vaarana on, että etenkin lyhytnäköisesti ajattelevien velallisten osalta ulosotto muodostaa kannustinloukun.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2015 noin 203 000 ulosottovelallisesta henkilöstä noin 40 000 luokiteltiin työttömiksi. Vuonna 2016 noin 214 000 ulosottovelallisesta noin 44 000 luokiteltiin työttömiksi. Tilastokeskuksen julkisten tietojen perusteella ei ole mahdollista arvioida, miten moni näistä henkilöistä on pitkäaikaistyöttömiä.

Työllistymisen kannustimia voidaan arvioida niin sanottujen efektiivisten marginaaliveroasteiden sekä työllistymisveroasteiden avulla. Näitä mittareita käytetään tyypillisesti verotuksen ja sosiaaliturvan kannustinvaikutusten arvioimiseen, ja niiden soveltamiseen ulosottoon liittyvien variaatioita. Ulosottoa ei nimittäin ole tarkoitettu pysyväksi tilaksi, ja on myös velallisten etujen mukaista saada ulosotossa oleva velka maksettua pois mahdollisimman nopeasti. Lisäksi on otettava huomioon, että aiemman empiirisen tutkimuksen puutteen vuoksi kohderyhmän reagoimista taloudellisiin kannustimiin tunnetaan huonosti.

Ulosoton kannustinloukkutyöryhmän mietinnössä (Ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkaminen, oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 38/2017) on tarkasteltu ulosoton vaikutusta työntekijöiden kannustimiin edellä mainittujen mittareiden valossa ottaen samalla huomioon työttömyysetuuksien, yleisen asumistuen ja toimeentulotuen merkitys ja vertailtu eri vaihtoehtoja ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkamiseksi.

Pitkään työttömänä olleille velallisille on perusteltua myöntää helpotuksia ulosottoon, jotta ulosotto ei merkitsisi kannustinloukkua työn vastaanottamiselle. Kannustinloukkujen purkamista tavoittelevan toimenpiteen tulisi kohdistua vain työttömiin velallisiin eikä yleisesti laajaan joukkoon ulosottovelallisia.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen tavoitteena on parantaa työttömien ulosottovelallisten kannustimia ottaa vastaan työtä ja tällä tavoin helpottaa ulosottovelallisten asemaa. Tavoitteen saavuttamiseksi on tarkasteltu seuraavia eri ratkaisuvaihtoehtoja: ulosoton suojaosuuden korottamista, toistuvaistulon ulosmittauksen uudistamista kokonaan tai osittain ja palkan ulosmittauksen lykkäämistä työllistymisen johdosta. Vaihtoehtojen välisessä valinnassa on otettu kannustinvaikutusten lisäksi huomioon muun muassa vaikutukset velkojen ja velallisten asemaan. Kattava vertailu eri vaihtoehtojen vaikutuksista sisältyy ulosoton kannustinloukkutyöryhmän mietintöön (Ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkaminen, oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 38/2017, s. 17—31).

Mietinnössä on arvioitu, mitä vaikutuksia olisi ulosoton suojaosuuden korottamisella nykyisestä 672,30 eurosta 900 euroon kuukaudessa. Suojaosuuden nostaminen kohdentuisi tavoitteeseen nähden heikosti. Se parantaisi työllistymisen laskennallisia kannustimia matalissa ja korkeissa tuloluokissa ja vaikuttaisi ulosmittauksen määrää vähentävästi myös työssäkäyvillä

hyvätuloisilla ulosottovelallisilla. Sen sijaan vaikutusta ei olisi juuri lainkaan ennakoitujen bruttokuukausiansioiden ollessa välillä 2 200—4 000 euroa. Efektiivisen marginaaliveroasteen, jolla kuvataan työtuntien määrän lisäämisen kannattavuutta, näkökulmasta suojaosuuden korottaminen parantaisi kannustimia erittäin matalilla (<700 €/kk) ja korkeilla (>4 000€/kk) tuloilla, mutta heikentäisi lisätyönteon kannustimia tulovälillä 1 600—2 300 €/kk. Kannustinloukku ei poistuisi, vaan siirtyisi paikasta toiseen.

Suojaosuuden korottaminen 900 euroon kuukaudessa aiheuttaisi velkojille vuosittain 90—95 miljoonan euron menetykset, josta julkisvelkojien osuus on noin 40—42,5 miljoonaa euroa. Julkisen sektorin saamatta jääneet tulot olisi kerättävä jollakin muulla tavalla. Toisaalta julkiselle taloudelle koituisi hyötyä työllisyyden kasvusta siltä osin kuin velallisten oletetaan reagoivan taloudellisten kannustimien paranemiseen eikä työllistymiselle ole muuta estettä kuin kannustinloukku.

Suojaosuuden korottaminen 900 euroon tarkoittaisi sitä, että noin 17 000 velallista jäisi kokonaan ulosoton ulkopuolelle. Ulosoton varattomuusesteestä seuraa maksuhäiriömerkintä, jonka perusteella luotonantaja näkee, ettei henkilöltä saada ulosotonkaan kautta perittyä mitään. Tämä johtaa käytännössä velallisen luottokelvottomuuteen. Suojaosuuden korottamisella vaikeutettaisiin siten alimpien tulonsaajaryhmien mahdollisuutta saada luottoa ja rahoittaa hankintojaan. Esimerkiksi kodinkoneen ostaminen osamaksukaupalla, puhelinliittymän avaaminen, vuokra-asunnon vaihtaminen tai vakuutuksen ottaminen vaikeutuisi huomattavasti.

Suojaosuuden korottaminen, kuten myös muut ulosmittausta vähentävät toimenpiteet, tarkoittavat sitä, että velan maksu siirtyy myöhäisempään ajankohtaan. Viivästyskoron kertymisen vuoksi velkamäärä kasvaa. Tämän näkökohdan painoarvo on sitä suurempi, mitä suurempi velallisen ulosottovelan kokonaismäärä on.

Suojaosuuden korottamisella saattaisi olla myös maksumoraalia heikentäviä vaikutuksia. Tuntuva korotus suojaosuuteen antaisi signaalin siitä, ettei alimpiin tulonsaajaryhmiin kuuluvien tarvitsisi edes yrittää maksaa velkojaan, kun heiltä ei ulosotonkaan kautta saataisi perittyä mitään. Tuntuva korotus tarkoittaisi, että nykyistä suurempi osa veloista jäisi maksamatta. Tämä voisi heikentää luotonantajien luottamusta luottojen takaisinmaksuun, ja näkyä esimerkiksi kohonneen riskin johdosta korkeampina luottojen hintoina. Lisäksi osa velkojista on yksityishenkilöitä, kuten rikoksen uhreja ja yksityisten välisen riidan voittaneita, joiden kannalta suojaosuuden nostaminen voi olla kohtuutonta.

On myös huomattava, että ulosottovelallisten tulojakauma pakkautuu matalille tulotasolle, joten velkojien kertymien menetys olisi huomattava myös siinä tapauksessa, että suojaosuutta korotettaisiin muulle tasolle kuin vertailuarvona käytettyyn 900 euroon.

Edellä mainituista syistä suojaosuuden korottamista ei voida pitää oikeana tapana purkaa ulosottoon liittyviä työllistymisen kannustinloukkuja.

Mietinnössä on yhtenä vaihtoehtona selvitetty ulosmittauksen määrän vähentämistä tulorajaulosmittauksessa. Ulosmittauksen määrää koskevasta järjestelmästä seuraa, että ulosoton eri osia ei voida yksittäin muuttaa ilman, että aiheutetaan epäjatkuvuuskohtia ulosmittauksessa. Jos esimerkiksi tulorajaulosmittaus laskettaisiin kahdesta kolmasosasta puoleen suojaosuuden ylittävistä nettotulosta, siitä seuraisi kaksi kertaa suojaosuuden kohdalle huomattava epäjatkuvuuskohta, jossa ylimääräisen euron ansaitseminen vähentäisi merkittävästi käteen jääviä tuloja.

Samoin on arvioitu ulosmittauksen määrän muuttamista nykyjärjestelmään verrattuna tyypillisemmällä tapaa progressiiviseksi järjestelmäksi. Tämä tarkoittaisi, että kunkin tulorajan ylittävistä tuloista ulosmitattaisiin tietty prosenttiosuus, mutta tulorajojen ylittäminen ei vaikuttaisi alempien tulo-osien ulosmittaukseen. Järjestelmä muistuttaisi tällöin nykymuotoista progressiivista tuloveroasteikkoa.

Tällainen järjestelmän muuttaminen olisi niin merkittävä, että se edellyttäisi asteikon huolellista uudelleenharkintaa sekä sovittamista yhteen loogisesti ja toimivasti sosiaaliturvajärjestelmien kanssa. Tämä vaihtoehto olisi asetettuun tavoitteeseen nähden liian järeä, eikä tällä hetkellä ole saatavissa riittävää tutkimustietoa sen tueksi. Mahdollista palkan ulosmittausjärjestelmän uudistamista olisikin tarvittaessa syytä selvittää tarkemmin vasta sen jälkeen, kun Palkansaajien tutkimuslaitoksessa meneillään oleva ulosottoa koskeva tutkimus (Optimal default regime and labor supply) on valmistunut.

Parhaana vaihtoehtona ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkamiselle voidaan pitää työllistymisen perusteella myönnettävän lykkäyksen tehostamista. Ulosottokaaren 4 luvun 51 §:n 2 momentin mukaista mahdollisuutta työllistyvän velallisen ulosmittauksen lykkäämiseen on käytetty hyvin vähän. Velallisten tietämys mahdollisuudesta on heikkoa, ja ulosottomiehelle jää paljon harkintavaltaa siinä, myöntääkö hän lykkäyksen.

Ulosmittauksen lykkäämiseen perustuvan vaihtoehdon mukaan ulosottomies olisi velallisen pyynnöstä velvollinen myöntämään vuoden työttömyyden jälkeen työllistyvälle velalliselle lykkäystä ulosmittauksen alkamiseen. Ulosottomiehelle jätettäisiin harkintavaltaa sellaisia tilanteita varten, joissa säännöstä käytetään väärin eli velallinen työskentelee toistuvasti vain lykkäysjakson ajan. Lykkäyskuukausien enimmäismäärää nostettaisiin neljästä kuuteen kuukauteen. Velallisen oikeus lykkäyskuukausiin rajoitettaisiin alimpiin tulonsaajaryhmiin (tulorajaulosmittaukseen), joissa sosiaalitukien suuruus vaikuttaa eniten työn vastaanottamishalukkuuteen ja joissa työnteon taloudelliset kannustimet ovat siten heikoimmillaan. Lykkäysmahdollisuus säilyisi harkinnanvaraisena ja enimmäiskestoltaan neljään kuukauteen rajattuna niiden velallisten osalta, jotka työllistyvät tulorajaulosmittausta korkeammille tuloille tai jotka ovat olleet alle vuoden työttöminä.

Lykkäys eli täysi keskeytys ulosmittaukseen olisi velallisen näkökulmasta tuntuva, vaikutuksiltaan ulosottokaaren 4 luvun 52 §:ssä tarkoitettua vapaakuukautta vastaava toimi. Lykkäyksen keston aikana työllistymisen taloudelliset kannustimet olisivat yhtä hyvät kuin velattomilla henkilöillä, koska ulosmittausta ei tehdä lainkaan. Käytännön kokemusten perusteella tiedetään, että velalliset ovat olleet verrattain aktiivisia saadakseen harkinnanvaraisia vapaakuukausia. Siten lykkäyksen myöntämisen tehostamisen ja siitä tiedottamisen voidaan arvioida kannustavan ulosottovelallisia työllistymiseen etenkin työn vastaanottamisvaiheessa sekä lykkäyksen keston aikana.

Kannustinvaikutuksen pysyvyyttä lykkäyksen päättymisen jälkeen on vaikeaa arvioida empiirisen tutkimuksen vähäisyyden vuoksi. Yhtäältä lyhytnäköisemmät ulosottovelalliset saattaisivat lopettaa työnteon pian lykkäyksen päättyttyä. Toisaalta pitkähkön työttömyyden jälkeen kiinnittyminen työmarkkinoille voi katkaista negatiivisen kierteen ja aktivoida henkilöä myös pitkäkestoisemmin. On myös huomattava, että lykkäystä vaikutuksiltaan vastaavia vapaakuukausia on saatavissa vuosittain, minkä voidaan olettaa lieventävän lykkäyksen päättymisen negatiivista vaikutusta. Tähän suuntaan vaikuttaisi myös se, että uuden lykkäyksen saamista vaikeutettaisiin erityisesti niiden tapausten osalta, joissa velallisen havaitaan tarkoituksellisesti työskennelleen vain lykkäysjakson ajan.

Toimenpiteen vaikutus velkojien asemaan jäisi pieneksi sen vuoksi, että se kohdentuisi tarkasti kohderyhmäänsä eli vähintään noin vuoden työttömänä olleisiin ulosottovelallisiin. Niiden henkilöiden osalta, jotka ovat ennen työllistymistään saaneet ainoastaan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa, negatiivisia vaikutuksia velkoihin ei aiheutuisi lainkaan siltä osin kuin henkilön oletetaan ilman kannustinta jättävän työn vastaanottamatta. Tämä johtuu siitä, ettei työmarkkinatuesta tai peruspäivärahasta voida tehdä ulosmittausta, eli velkoja olisi joka tapauksessa jäänyt ilman kertymää saatavalleen.

Kertymän saamatta jääminen lykkäysajalta liittyisi lähinnä ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavien työttömien henkilöiden velkoihin. Toisaalta velkojien voidaan olettaa saavan työllistymisestä hyötyä lykkäyksen päättymisen jälkeen henkilön kiinnittyttyä uudelleen työelämään.

Niiden velallisten osalta, jotka olisivat joka tapauksessa työllistyneet ilman lainsäädännön muuttamistakin, velkojille aiheutuisi lyhyellä tähtäimellä jonkin verran kertymän menetystä. Kysymys ei kuitenkaan olisi saatavan lopullisesta menetyksestä, vaan täytäntöönpanon siirtymisestä myöhempään ajankohtaan. Lykkäyksen kesto voidaan pitää ulosottooperusteen lopulliseen vanhentumisaikaan nähden varsin lyhyenä aikana. Tämä korostuu erityisesti verrattaessa lykkäysvaihtoehtoa suojaosuuden korottamiseen, joka jäisi rasittamaan ulosottokertymää aina saatavan lopulliseen vanhentumiseen saakka.

Toisaalta on huomattava, että julkisoikeudellisten saatavien lopullinen vanhentumisaika on huomattavasti lyhyempi kuin ulosottooperusteen vanhentumisaika, sillä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2017) 20 §:n mukaan julkinen saatava vanhentuu viidessä vuodessa. Toimenpiteen haittavaikutusten julkisvelkojien kertymiin arvioidaan kuitenkin jäävän vähäisiksi syistä, joita on selostettu edellä.

Julkiselle taloudelle koituisi hyötyä työllisyyden kasvusta siltä osin kuin velallisten oletetaan reagoivan taloudellisten kannustimien parantamiseen eikä työllistymiselle ole muuta estettä kuin kannustinloukku. Lisäksi ehdotus voi vähentää pimeän työn houkuttelevuutta ja olla siten harmaan talouden torjunnan kannalta positiivinen.

Vaihtoehto vaikuttaisi myönteisesti velallisten asemaan, koska he saisivat tuntuvan kannustimen työn vastaanottamiseen. Muutos ei aiheuttaisi velallisille varattomuusestettä eikä siten vaikuttaisi heidän elämäänsä vaikeuttavasti.

Lykkäyskuukausien lisääminen tarkoittaa muiden ulosmittausta vähentävien toimenpiteiden tapaan sitä, että velan maksu siirtyy myöhäisempään ajankohtaan. Viivästyskoron kertymisen vuoksi velkamäärä kasvaa. Toisaalta velallisella itsellään olisi viimekätinen määräysvalta sen suhteen, pyytääkö hän lykkäystä. Ulosottovelan mahdollisimman nopeaan lyhentämiseen pyrkivä velallinen voisi jättää pyytämättä lykkäystä tai pyytää sitä lyhyempänä kuin laki mahdollistaa. Siten vaihtoehto olisi velallisten näkökulmasta joustavampi kuin esimerkiksi suojaosuusjärjestelmään tehtävät muutokset.

Lykkäysvaihtoehdolla ei voida arvioida olevan merkityksellisiä haittavaikutuksia maksumoraaliin. Kysymys olisi tarkasti määritellylle kohderyhmälle myönnettävästä kannustimesta, jonka väärinkäyttöä pyrittäisiin ehkäisemään estämällä usean lykkäyksen tarkoituksellinen ketjuttaminen. Vaihtoehdon ei voida arvioida johtavan siihen, että nykyistä suurempi osa veloista jäisi maksamatta tai että luottojen hinnat nousisivat.

Näistä syistä esityksessä ehdotetaan ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkamista ulosmittauksen lykkäämiseen perustuvan vaihtoehdon pohjalta.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että vähintään vuoden työttömänä olleet ulosottovelalliset olisivat suoraan pyyntönsä perusteella oikeutettuja saamaan lykkäystä palkan ulosmittaukseen, jos he työllistyessään ovat tulorajaulosmittauksen piirissä. Siten nykyinen harkinnanvarainen mahdollisuus lykkäyksen antamiseen muutettaisiin näiltä osin velallisen oikeudeksi. Ulosottomies voisi kieltäytyä lykkäyksen myöntämisestä ainoastaan, jos velalliselle on jo aiemmin myönnetty lykkäys ja uuden lykkäyksen antaminen vaarantaisi olennaisesti velkojan maksunsaanti-oikeuden. Menettelyn yksinkertaistamiseksi työttömyyden kestoa koskeva edellytys sidottaisiin työttömyysetuuden maksupäiviin. Lykkäyksen saaminen edellyttäisi siten työttömyysetuuden saamista 258 päivältä, joka vastaa vuoden työttömyyttä. Lykkäys kestäisi puolet työsuhteen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Tämä tarkoittaa, että lykkäyksen enimmäiskesto pitenis kahdella kuukaudella nykyisestä.

Sellaisten velallisten osalta, jotka eivät ole ehtineet saada työttömyysetuutta 258 päivältä tai jotka työllistyvät tulorajaulosmittausta korkeammille tuloille, esityksessä ehdotetaan, että ulosmittauksen lykkäys säilyisi nykyiseen tapaan harkinnanvaraisena. Lykkäys kestäisi tällöin enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta. Tarkoituksena on, että harkinnanvaraista lykkäystä myönnettäisiin erityisen matalalla kynnyksellä silloin, kun työttömyyden kestoa koskevan edellytyksen täyttyminen on ollut lähellä.

Lykkäysoikeus olisi siten rajoitettu sekä työllistyvän velallisen tulotasoon että työttömyyden keston perusteella. Erityisen tärkeää on parantaa niiden ulosottovelallisten asemaa, jotka työllistyvät pienehköille ansioille ja joilla sosiaaliturvan menetys tai väheneminen vaikuttaa eniten työn vastaanottamishalukkuuteen. Tarkoituksenmukaista on siten kohdentaa toimenpide niihin ulosottovelallisiin, jotka työllistyessään tulevat tulorajaulosmittauksen piiriin.

Pitkähkön aikaa jatkunutta työttömyyttä voidaan pitää edelleen tarpeellisenä edellytyksenä. Koska lykkäyksestä tulisi velallisen oikeus, sen edellytykset olisi määriteltävä täsmällisemmin kuin nykyisessä säännöksessä, jonka mukaan velallisen on tullut olla ”pitkään työttömänä”. Täsmällisten ja helposti todennettavien soveltamisedellytysten voidaan myös arvioida helpottavan ulosottomiehen ratkaisutoimintaa sekä kasvattavan velallisilta tulevien pyyntöjen määrää, mikä puolestaan edistäisi esityksen työllisyystavoitteiden toteutumista.

Esityksessä ehdotetaan työttömyyden keston sitomista työttömyysetuuden maksupäiviin, sillä tämä on velallisen näkökulmasta helposti todennettava ja ulosottomiehen näkökulmasta yksiselitteisesti tulkittava vaihtoehto. Niiden päivien lukumäärä, joilta velallinen on saanut työmarkkinatukea tai työttömyyspäivärahaa, on suoraan velallisen nähtävissä esimerkiksi etuuden maksajien sähköisissä asiointipalveluissa. Työttömyysturvalain 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukainen määritelmä, joka työttömän tulee täyttää etuutta saadakseen, ei myöskään estä pienimuotoista työntekoa työttömyyden aikana eikä aiheuta siten tulkintaongelmia työttömyyden kestosta.

Lykkäyksen enimmäiskesto ehdotetaan tulorajaulosmittauksen piirissä olevien velallisten osalta pidennettäväksi kuuteen kuukauteen, jos työttömyysetuutta on saatu ainakin 258 päivältä. Määräaikaisten työsuhteiden osalta lykkäyksen kesto olisi enintään puolet työsuhteen kestosta. Tällä tavoin ulosmittaamatta jäävän palkan suhde velkojalle lykkäyksen jälkeen odotettavissa olevaan kertymään säilyisi tasapainoisena, eikä järjestelmä kannustaisi työllistymiseen vain lykkäyksen enimmäiskeston ajaksi. Samankaltaista mallia on vuoden 2017 alusta käytetty työttömyysturvalain 8 luvun mukaisen liikkuvuusavustuksen keston sääntelyssä. Toistaiseksi

voimassaolevat työsopimukset oikeuttaisivat käytännössä lykkäykseen enimmäisajaksi eli työsuhteen kuuden ensimmäisen kuukauden ajaksi.

Valmistelussa on muutoinkin harkittu mahdollista tarvetta väärinkäyttötilanteiden ehkäisyyn ja sanktiotyyppisiin järjestelyihin. Varsinaista sanktiointia on pidetty tarpeettomana ja vaikeasti toteutettavana. Sen sijaan välttämättömänä on pidetty, että ulosottomiehelle jätetään harkintavaltaa sellaisia tilanteita varten, joissa velallinen pyytää uutta lykkäystä. Tämä on tarpeen erityisesti silloin, kun velallisen havaitaan aiemmin tarkoituksellisesti työskennelleen vain lykkäyksen keston ajan. Sen vuoksi esityksessä ehdotetaan, että lykkäys voidaan jättää antamatta, jos velalliselle on aiemmin myönnetty lykkäys ja uuden lykkäyksen antaminen vaarantaisi olennaisesti velkojan maksunsaantioikeuden.

Lainsäädännön muuttamisesta olisi tiedotettava velallisia riittävän hyvin, jotta lykkäysmahdollisuutta osataan pyytää. Ulosottomiehiä tulisi kouluttaa lykkäyksen myöntämistä koskevista muutoksista, jotta he ottaisivat lykkäysmahdollisuuden aiempaa useammin esille velallisen kanssa esimerkiksi työllistyvän velallisen tiedustellessa mahdollisuutta vapaakuukauteen. Samoin tulisi kiinnittää huomiota siihen, että ulosottomiehet nykyistä useammin ohjaisivat talous- ja velkaneuvonnan piiriin sellaiset velalliset, joilla saattaa olla edellytyksiä yksityishenkilön velkajärjestelyyn.

Esityksessä pyritään myös kannustamaan pitkään työttömänä olleita henkilöitä työllistämään itsensä elinkeinonharjoittajina. Ulosmittauksen lykkäämistä ei voida suoraan soveltaa elinkeinotulon ulosmittaukseen, sillä ulosottokaaren järjestelmässä ulosmittauksen ajalliset rajoitukset eli vapaakuukaudet ja lykkäys työllistymisen perusteella koskevat vain palkkaa ja siihen rinnastettavaa toistuvaistuloa. Palkan ulosmittaus suoritetaan kaavamaisesti, kun taas elinkeinotulon ulosmittausta koskevissa säännöksissä ulosottomiehelle jää melko laaja harkintavalta elinkeinotulosta ulosmittattavan määrän suhteen. Tämä johtuu siitä, että elinkeinotoiminnan laatu, kustannusrakenne ja muut vastaavat seikat vaihtelevat (HE 13/2005 vp s. 94). Esityksessä ehdotetaan, että elinkeinotulon ulosmittauksen määrässä voitaisiin ottaa huomioon se, että velallinen työllistää itsensä pitkän työttömyyden jälkeen elinkeinonharjoittajana. Elinkeinotulosta voitaisiin tällöin jättää ulosmittaamatta säännönmukaista viittä kuudesosaa suurempi määrä.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksen työllisyysvaikutusten täsmällinen arviointi on vaikeaa. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2016 lopussa noin 214 000 ulosottovelallisesta noin 44 000 luokiteltiin työttömiksi. Yhteensä noin 95 400 ulosotossa vuoden 2016 aikana olleesta työttömästä velallisesta vuoden lopussa edelleen ulosotossa oli siis alle puolet.

Tilastokeskuksen julkisten tietojen perusteella ei ole mahdollista arvioida, kuinka moni työttömistä ulosottovelallisista on pitkäaikaistyötön. Arvioitavissa ei myöskään ole se, kuinka monen työttömän ulosottovelallisen kohdalla työttömyyden jatkuminen johtuu kannustinloukkujen sijasta pääasiassa muusta syystä, kuten heikosta työmarkkina-asemasta tai siitä, ettei sopivaa työtä ole tarjolla. Lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää sitä, että vain vähemmistö työttömistä velallisista jää työllistymättä yksinomaan sen johdosta, että he kannustinloukkujen vuoksi kieltäytyvät saatavilla olevasta työstä.

Vaikutusarvioinnissa on otettava huomioon myös, että aiemman empiirisen tutkimuksen puutteen vuoksi työttömien ulosottovelallisten reagointia taloudellisiin kannustimiin tunnetaan

heikosti. Palkansaajien tutkimuslaitoksessa on vireillä aihepiiriä koskeva tutkimus (Optimal default regime and labor supply), mutta arviolta noin kolme vuotta kestävä hanke on vielä alkuvaiheessa.

Valmistelussa on päädytty siihen arvioon, että esityksen työllisyysvaikutus tulisi todennäköisesti olemaan alle tuhat henkilöä vuodessa.

Esitys vaikuttaisi myönteisesti velallisten asemaan, koska he saisivat tuntevan kannustimen työn vastaanottamiseen sekä helpotusta esimerkiksi työnteon aloittamisesta aiheutuvien kerta-kustannusten kattamiseen. Esityksellä ei olisi velallisten kannalta haittavaikutuksia. Lykkäys-kuukaudet eivät aiheuta velalliselle varattomuusestettä, ja velallinen, joka haluaa esimerkiksi korkojen kertymiseen liittyvistä syistä maksaa ulosottovelkaansa mahdollisimman nopeasti, voi jättää pyytämättä lykkäystä tai pyytää sitä säädettyä enimmäiskestoa lyhyempänä.

Esityksellä ei arvioida olevan pitkän tähtäimen haittavaikutuksia velkojien asemaan. Väliaikaisia kertymän menetyksiä voidaan arvioida jakamalla esimerkiksi vuoden tarkasteluvälillä työllistyvät ulosottovelalliset kahteen ryhmään: 1) niihin, jotka eivät olisi työllistyneet ilman esitettyä uutta kannustinta, sekä 2) niihin, jotka olisivat tarkasteluvälillä työllistyneet joka tapauksessa päästen silti osallisiksi ehdotettavista uusista kannustimista. Molemmissa tapauksissa kysymys on tulorajaulosmittauksen piiriin tulevista velallisista, sillä muiden osalta lykkäysmahdollisuus säilyy ennallaan.

Ensin mainittuja on edellä arvioitu olevan enimmillään tuhat henkilöä vuodessa, eikä heidän osaltaan merkittävää kertymän menetystä käytännössä aiheutuisi, koska henkilöt olisivat muutoin jääneet työttömiksi ja todennäköisesti suurilta osin perusturvan varaan. Lykkäyksen keston jälkeen velkojille koituu päinvastoin hyötyä velallisten kiinnittymisestä työelämään. Jälkimmäisenä mainittuja eli joka tapauksessa työllistyviä voidaan suuntaa-antavasti arvioida olevan noin 1 000—5 000 henkilöä vuodessa. Koska kysymys on tulorajaulosmittauksen piirissä olevista henkilöistä, keskimääräiseksi kertymän menetykseksi voidaan laskea 224 euroa kuukaudessa, jos käytetään laskennan pohjana yksin asuvaa henkilöä ja henkilöiden oletetaan jakautuvan tasaisesti tulorajaulosmittauksen alueelle (tulorajaulosmittauksen ylärajalla ulosmitataan noin 448 euroa). Mikäli näiden henkilöiden oletettaisiin ilman esitettyjä muutoksia saavan nykyisen säännöksen mahdollistaman neljän kuukauden lykkäyksen, esityksen vaikutukset olisi laskettava ainoastaan kahden kuukauden lisämenetyksen perusteella. Koska kuitenkin lykkäyksiä on nykyisin myönnetty vain harvoin, on asianmukaista käyttää vertailussa enimmäisarvoa eli kuuden kuukauden menetystä. Tämän mukaan arvioitu kertymän menetys olisi $(1\,000 \times 224 \times 6 =)$ 1,3 miljoonan ja $(5\,000 \times 224 \times 6 =)$ 6,7 miljoonan euron välillä. Tältä käänsä osin kysymys ei olisi saatavan lopullisesta menetyksestä, vaan täytäntöönpanon siirtymisestä myöhempään ajankohtaan. Ulosottooperusteiden lopulliseen vanhentumisaikaan nähden enintään kuuden kuukauden kestoista lykkäystä voidaan pitää verrattain lyhyenä.

Vastaavasti esityksellä ei arvioida olevan mainittavia pitkän tähtäimen vaikutuksia julkisvelkojien kertymiin. On myös otettava huomioon, että työllisyysvaikutusten kautta saavutetaan positiivisia vaikutuksia julkisessa taloudessa. Mikäli verrataan vuoden työttömänä työmarkkinatuella olevan henkilön (vuosittainen etuustulo 8 400 euroa) maksamia veroja ja maksuja osa-aikaisesti töitä tekevän henkilön veroihin ja maksuihin (vuosittainen etuustulo 4 200 euroa ja palkka päätoimesta 12 000 euroa), ovat osatyöllisen henkilön tuloverot ja maksut yhteensä 580 euroa korkeammat. Työttömyysturvamenot vähenisivät noin 4 200 eurolla vuodessa työllistyvää henkilöä kohden, yleisen asumistuen menot noin 1 400 eurolla ja toimeentulotuen menot noin 850 eurolla. Verotus ja työntekijän vakuutusmaksut huomioiden vuotuinen nettosäästö julkiselle taloudelle voisi olla noin 7 000 euroa työllistyvää kohden, eli yhteensä alle

7 miljoonaa euroa. Lisäksi työllistymisen kautta kertyisi tuloja myös työnantajan maksamista vakuutusmaksuista.

Ulosoton tietojärjestelmä Uljakseen tehtävistä muutoksista syntyisi vaikutuksia julkiseen talouteen. Muutokset ovat tarpeen, jotta lykkäyksiä voitaisiin myöntää mahdollisimman sujuvasti ja jotta uudistuksen vaikutuksia voitaisiin seurata. Kysymyksessä on arviolta 20 000—40 000 euron suuruinen kertakustannus. Uudistus hoidetaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Esityksen arvioidaan vaikuttavan ulosmittauksen lykkäyspyyntöjä lisäävästi, mistä aiheutuu vähäistä lisätyötä ulosottomiehille. Lisäys on kuitenkin niin vähäinen, ettei sillä ole budjetti-vaikutuksia. Ulosottolaitoksen henkilökuntaa tulisi kouluttaa uudistuksen johdosta.

Elinkeinotulon ulosmittausta koskevan muutoksen vaikutusten ulosmittauksen määrään arvioidaan olevan vähäisiä, sillä elinkeinotoimintaa aloitettaessa elinkeinotulon määrä jää yleensä pieneksi. Yhdessä muiden yrittäjyyteen kannustavien toimenpiteiden, kuten valmisteilla olevan työttömyysturvalain muutoksen kanssa sen arvioidaan vaikuttavan myönteisesti työttömiin halukkuuteen työllistää itsensä elinkeinonharjoittajina.

Työttömistä ulosottovelallisista noin kaksi kolmasosaa on miehiä. Esityksellä olisi siten vaikutuksia ennen muuta miesten asemaan.

4 Asian valmistelu

Hallitus teki osana työllisyyttä lisääviä toimia 1 päivänä syyskuuta 2016 seuraavan kirjauksen: ”Ulosottoon liittyviä työllistymisen kannustinloukkuja puretaan. Myönnetään helpotuksia ulosottoon työllistymisen kannustamiseksi ja pienituloisten ylivelkaantuneiden henkilöiden aseman helpottamiseksi. Valmistelussa arvioidaan erityisesti ulosoton suojaosuuden korottamisen mahdollisuudet ja vaikutukset.”

Oikeusministeriö asetti tämän johdosta 17 päivänä tammikuuta 2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää eri vaihtoehtoja ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkamiseksi sekä ehdottaa siihen parhaiten soveltuvaa ratkaisua. Työryhmässä oli oikeusministeriön lisäksi edustus valtiovarainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä Valtakunnanvoudinvirastosta.

Työryhmän mietintö valmistui 3 päivänä heinäkuuta 2017 (oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 38/2017). Mietinnöstä pyydettiin lausunto 38 viranomaiselta, yhdistykseltä ja asiantuntijalta. Mietintöön saapui 26 lausuntoa, jotka ovat nähtävillä lausuntopalvelussa (www.lausuntopalvelu.fi). Mietinnössä selvitetään edellä jaksossa 2.1 selostettuja vaihtoehtoja ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkamiseksi ja ehdotetaan jaksossa 2.2 selostettua ulosmittauksen lykkäämistä työllistymisen perusteella.

Mietintöön saatu lausuntopalaute on pääosin myönteistä. Vain yksi lausunnonantaja vastustaa ehdotettua toimenpidettä ulosmittauksen lykkäämisestä ja muutama lausunnonantaja toteaa, että ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkamista on syytä jatkaa.

Muutama lausunnonantaja ehdottaa, että velallisella tulisi olla velvollisuus ilmoittaa työpai-
kasta ulosottomiehelle. Osa katsoo, että lykkäys tulisi myöntää vain niille, jotka ilmoittavat työpai-
kasta oma-aloitteisesti. Tätä ehdotusta ei ole esityksessä toteutettu. Velalliset eivät vält-

tämättä ymmärä tehdä ulosottomiehelle ilmoitusta ja on myös mahdollista, ettei työn vastaanottamishetkellä velallisella ole ulosottoasioita vireillä. Jos velallinen ei ilmoita työpaikasta, hänen palkkansa saattaa jäädä ulosmittaamatta ennen kuin ulosottomies saa työpaikan selville. Tämä ajanjakso ei kuitenkaan pidennä lykkäyksen kestoja, sillä lykkäys lasketaan aina työsuhteen alkamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että sama lykkäysoikeus tulisi olla myös henkilöillä, joille ei makseta työttömyysetuutta, mutta jotka ovat työttömiä. Tätä ehdotusta ei ole esityksessä toutettu sen vuoksi, että se monimutkaistaisi järjestelmää ja tekisi ulosottomiehen kannalta vaikeaksi arvioida, milloin lykkäysoikeus syntyy. Pitkähkön ajan työttömänä ollut henkilö voi saada lykkäystä ulosmittaukseen ehdotetun ulosottokaaren 4 luvun 51 a §:n 2 momentin nojalla tilanteessa, jossa 258 päivän ehto työttömyysetuuden saamisesta ei täyty.

Muutama lausunnonantaja katsoo, että ehdotuksessa saattaa olla riski siitä, että työtön ei halua ottaa työtä vastaan ennen 258 työttömyyspäivän täyttymistä. Esitystä ei ole muutettu huomautusten johdosta. Tämä johtuu siitä, että esitys perustuu työllistyvän velallisen oikeuteen saada lykkäystä, jolloin lykkäysoikeuden piiriin kuuluvat velalliset on määriteltävä tarkasti. Esitykseen sisältyy lausunnonantajien tarkoittaman ongelman poistamiseksi mahdollisuus ulosmittauksen lykkäämiseen silloin, kun lykkäysoikeuden ehdot eivät täyty. Sitä on tarkoitus soveltaa matalalla kynnyksellä erityisesti silloin, kun työttömyys on ollut lähes vuoden mittainen. Lausuntopalautteen johdosta kyseistä säännöstä on myös täsmennetty siten, ettei se tule sovellettavaksi lyhyen työttömyyden jälkeen.

Suomen Yrittäjät esittää lausunnossaan, että lykkäysmahdollisuuden tulisi koskea myös henkilöitä, jotka työttömyyden jälkeen työllistyvät itsensä yrittäjinä. Esitystä on lausunnon johdosta muutettu siten, että elinkeinotulon ulosmittauksen rajoittamisperusteena mainittaisiin nimenomaisesti se, että velallinen työllistää itsensä elinkeinonharjoittajana pitkän työttömyyden jälkeen. Ulosottokaaren säännöksiä ulosmittauksen määrän ajallisesta helpottamisesta (vapaa-kuukaudet ja lykkäys) sovelletaan vain palkan ja muun toistuvaistulon ulosmittaukseen, mutta ei elinkeinotulon ulosmittaukseen. Elinkeinotulon ulosmittaukseen tarvittavat helpotukset tehdään määrän alentamisen kautta, ja esityksen tavoitteiden kannalta perusteltua on lisätä pitkän työttömyyden jälkeinen itsensä työllistäminen ulosmitattavan elinkeinotulon määrän rajoittamisperusteeksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku Yleiset säännökset

32 §. *Tiedot luottotietotoiminnan harjoittajalle.* Pykälän 3 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä katettaisiin ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen lisäksi myös tilanteet, joissa ulosotto päättyy saatavan vanhennuttua lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 13 a §:n nojalla. Ulosottomiehen olisi siten tehtävä velallisen pyynnöstä luottotietotoiminnan harjoittajalle antamia tietoja koskeva peruuttamisilmoitus riippumatta siitä, kummalla perusteella saatavan lopullinen vanhentuminen on tapahtunut.

2 luku Ulosottoperusteet

24 §. *Määräaika.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen lisäksi tilanteet, joissa saatava vanhentuu lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla. Jos saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettussa myynnissä, ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen lisäksi myöskään velan vanhentuminen lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla ei estäisi maksun saamista ulosmittauksista varoista. On perusteltua, että molempia velan lopulliseen vanhentumiseen johtavia tilanteita kohdellaan tältä osin samalla tavoin.

4 luku Ulosmittaus

48 §. *Suojaisuus.* Pykälän 2 momenttiin sisältyvään pykäläviittaukseen tehtäisiin tekninen muutos, joka on tarpeen uuden 51 a §:n säätämisen johdosta.

51 §. *Olennaisesti heikentynyt maksukyky.* Pykälän 2 momentti kumottaisiin, ja työttömyyden jälkeisestä ulosmittauksen lykkäämisestä säädettäisiin 51 a §:ssä.

51 a §. *Lykkäys ulosmittaukseen työllistymisen perusteella.* Pykälä on uusi. Siihen otettaisiin säännökset ulosmittauksen lykkäämisestä sillä perusteella, että pitkään työttömänä ollut velallinen on työllistynyt. Lykkäyksen aikana ulosmittausta ei toimitettaisi eikä ulosottoasiasa palautettaisi hakijalle, vaan se jäisi odottamaan lykkäyksen päättymistä. Ulosmittauksen lykkäämisestä ei tehdä luottotietotoiminnan harjoittajalle ilmoitusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, milloin velallisella on oikeus ulosmittauksen lykkäämiseen työllistymisen perusteella. Oikeus lykkäämiseen koskisi velallisia, jotka kuuluvat tulorajaulosmittauksen piiriin eli velallisia, joiden nettopalkka ylittää enintään kaksinkertaisesti suojaosuuden määrän. Velallisen kuuluminen tulorajaulosmittauksen piiriin tarkistettaisiin silloin, kun velallinen esittää pyynnön lykkäyksestä. Lykkäyspäätöstä ei muutettaisi sen johdosta, että velallisen tulot lykkäyksen aikana nousisivat. Velallinen voisi osoittaa kuuluvansa tulorajaulosmittauksen piiriin esimerkiksi esittämällä työsopimuksen, josta ilmenee palkka. Jos velallisen palkka ei ilmene työsopimuksesta, velallisen tulot olisi kuitenkin tarkistettava työnantajalta tai ne olisi arvioitava jo saadun palkan perusteella. Velallisilla, joiden nettopalkka ylittää tulorajaulosmittauksen rajan, ei olisi ehdotonta oikeutta ulosmittauksen lykkäämiseen työllistymisen perusteella, mutta heille voitaisiin myöntää lykkäystä harkinnanvaraisesti pykälän 2 momentin nojalla.

Lykkäysoikeus koskisi velallisia, jotka ovat saaneet työttömyysturvalaissa tarkoitettua työttömyysetuutta vähintään 258 päivältä. Työttömyysturvalaissa tarkoitettuja työttömyysetuuksia ovat työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahalla tarkoitetaan palkansaa-jalle ja yrittäjälle myönnettävää peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa. Pykälässä edellytetty lu-kumäärä vastaa yhden vuoden täyttä työttömyyttä.

Velallisella olisi oikeus lykkäykseen vähintään 258 maksetun työttömyysetuuspäivän perus-teella, vaikka hän ei olisi saanut etuutta yhtäjaksoisesti. Maksamisessa voi olla katko esimer-kiksi toisen etuuden, kuten sairauspäivärahan saannin vuoksi. Kertymässä voi olla katko myös palkkatyön vuoksi. Työttömyysetuuden maksupäivät ovat niitä arkipäiviä, joilta etuuden saa-jalle maksetaan työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Vähennetty etuus kerryttää etuuspäiviä samassa tahdissa kuin täysimääräinen. Soviteltu etuus sen sijaan kerryttää päiviä hitaammin kuin täysi etuus, koska etuuden saajalla on tuloja. Myös sovitellun etuuden saami-nen oikeuttaisi lykkäykseen, kunhan täysiksi muunnettuja päiviä on kertynyt vähintään 258. Jos sen sijaan laskuri olisi välillä nollaantunut, 258 päivän laskeminen alkaisi alusta uudelleen. Täysien päivien mukainen määrä näkyy etuuden maksajan laskurissa, eikä velallisen tai ulos-ottomiehen siten tarvitsisi tehdä soviteltujen päivien muuntamiseen liittyviä laskutoimituksia. Työsuhteen alkamishetkellä kyseisen laskurin olisi siten näytettävä vähintään 258 päivää, jotta velallisella olisi oikeus 1 momentin mukaiseen lykkäykseen.

Velallisen tulisi toimittaa ulosottomiehelle selvitys siitä, että hän on saanut työttömyysturva-laissa tarkoitettua työttömyysetuutta lykkäykseen oikeuttavalta ajalta. Etuuden maksajien yl-läpitämien sähköisten asiointipalvelujen kautta velallinen voi saada tiedon saamastaan työttö-myysetuudesta, työttömyysetuuden maksupäivistä ja maksuhistoriasta. Etuuden maksajana on työmarkkinatuen ja työttömän peruspäivärahan osalta Kela ja ansiopäivärahan osalta työttö-myyskassa. Velallinen voi esimerkiksi tulostaa oman maksuhistoriansa haluamaltaan ajalta. Vaihtoehtoisesti velallinen voi tulostaa näkymän, jolta maksettujen etuuspäivien yhteismäärä ilmenee, tai esittää useita erillisiä etuuspäätöksiä, joista etuuspäivien riittävä yhteismäärä käy ilmi. Velallinen voi myös asioida etuuden maksajan kanssa puhelimitse tai henkilökohtaisesti ja pyytää tarvitsemansa asiakirjat.

Maksetut etuuspäivät ilmenevät edellä mainituista sähköisistä järjestelmistä suoraan lukuina, joten ulosottomies ei joudu tulkitsemaan työttömyyden kestoa. Tarvittaessa ulosottomies voi kuitenkin olla yhteydessä etuuden maksajaan. Sivullisen ja viranomaisen tietojenantovelvolli-suudesta ulosottomiehelle säädetään ulosottokaaren 3 luvun 64—68 §:ssä.

Lykkäyksen kesto olisi puolet työsuhteen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Lyk-käyksen kesto pyöristettäisiin täysiksi kalenterikuukausiksi ylöspäin. Esimerkiksi kahdeksan ja puolen tai yhdeksän kuukauden pituiseen työsuhteeseen työllistyvä velallinen voisi siten saada lykkäystä ulosmittaukseen viideksi kuukaudeksi työsuhteen alkamisesta. Toistaiseksi voimassa oleva työsuhde luonnollisesti oikeuttaisi lykkäykseen työsuhteen ensimmäisen kuu-den kuukauden ajaksi. Jos velallinen pyytäisi enimmäismäärää lyhyempää lykkäystä, tulisi lykkäyskuukausien määrä rajoittaa pyynnön mukaiseksi. Lykkäyksen kesto laskettaisiin työ-suhteen alkamisesta. Jos velallinen esimerkiksi pyytäisi lykkäystä vasta maaliskuun alusta, vaikka oikeus kuuden kuukauden kestoiseen lykkäykseen olisi alkanut vuoden alusta, velalli-sella olisi oikeus lykkäykseen 1.3.—30.6. väliseksi ajaksi.

Jos velallinen työllistyy määräaikaisiin työ- tai virkasuhteisiin, jotka jatkuvat keskeytyksettä, hänelle olisi lähtökohtaisesti myönnettävä lykkäystä 1 momentin mukaisesti jokaiseen työ- tai virkasuhteeseen, jollei lykkäyksen enimmäiskesto täyty. Tarkoituksenmukaista olisi, että ve-lallisen asema olisi sama riippumatta siitä, työllistyykö hän esimerkiksi vuoden alusta kahdek-saksi kuukaudeksi kerrallaan vai keskeytyksettä jatkuviksi kahden kuukauden jaksoiksi neljä

kertaa. Ensin mainitussa tapauksessa vuoden alusta työllistynyt velallinen saisi lykkäyksen tammikuun alusta huhtikuun loppuun, jälkimmäisessä puolestaan tammi-, maalisi-, touko- ja heinäkuun ajaksi.

Velallisen olisi pyydettävä lykkäystä. Ulosottomiehellä ei siten olisi oma-aloitteista velvollisuutta selvittää, onko velallisella oikeus lykkäykseen. Ulosottomiehellä on kuitenkin ulosotto-kaaren 1 luvun 20 §:n mukainen neuvontavelvollisuus. Ulosottomiehen on siten tilanteen niin vaatiessa otettava lykkäysoikeus velallisen kanssa esiin ja velallisen mainitessa työllistymisestä annettava hänelle neuvontaa lykkäyksestä.

Pykälän 1 momentissa olisi kysymys velallisen oikeudesta saada lykkäystä ulosmittauksen alkamiseen. Jos edellä selostetut lykkäyksen saamisen edellytykset täyttyvät, ulosottomies voisi kieltäytyä lykkäyksen myöntämisestä vain, jos velalliselle on jo aiemmin myönnetty lykkäys ja uuden lykkäyksen antaminen vaarantaisi olennaisesti velkojan maksunsaantioikeuden. Tällainen tilanne voi olla käsillä erityisesti silloin, kun havaitaan, että velallinen on tarkoituksella työskennellyt vain lykkäyksen ajan, jäänyt työttömäksi ja työllistynyt uudelleen pyytäen uutta lykkäystä. Siten epäminen tulisi kysymykseen ennen muuta lykkäysoikeuden väärinkäyttöön viittaavissa tilanteissa. Harkinnassa tulisi ottaa huomioon myös se, kuinka pitkäksi ajaksi velalliselle on aikaisemmin myönnetty lykkäys ja se, mikä on velkojan asema ja odotettu kertymä lykkäyksen jälkeen.

Vastaavasti kuin nykyisin (HE 13/2005 vp s. 83) momentissa tarkoitettua lykkäysaikaa ei luettaisi mukaan 52 §:ssä tarkoitettuun vapaakuukausiin oikeuttavaan aikaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työllistymisen perusteella myönnettävästä harkinnanvaraisesta lykkäysmahdollisuudesta. Sitä sovellettaisiin silloin, kun velallinen on ollut kohtuullisen pitkän aikaa työttömänä, mutta 1 momentissa mainitut edellytykset eivät vielä täyty. Säännöstä ei ole tarkoitettu sovellettavan velallisiin, jotka työllistyvät lyhyen työttömyyden jälkeen.

Säännöstä sovellettaisiin, jos velallinen olisi saanut työttömyysturvalaissa tarkoitettua työttömyysetuutta alle 258 päivältä tai jos hän olisi ollut työttömänä, muttei olisi syystä tai toisesta saanut työttömyysetuutta. Säännös soveltuisi myös silloin, kun henkilö on ollut työelämän ulkopuolella eikä ole saanut työttömyysetuutta itsestään riippuvista syistä, esimerkiksi vapausrangaistuksen suorittamisen vuoksi. Säännöstä ei sen sijaan sovellettaisi eläkeläisiin, jotka tekevät palkkatyötä. Ei ole tarkoituksenmukaista, että eläkeläisiä kannustettaisiin palkkatyön vastaanottamiseen ulosmittausta lykkäämällä.

Pykälän 2 momenttia sovellettaisiin velallisiin riippumatta heidän palkkansa suuruudesta. Pykälän 1 momentin nojalla lykkäys voitaisiin myöntää vain tulorajaulosmittauksen piirissä oleville velallisille, joten palkan ylittäessä tulorajaulosmittauksen rajan velallisen lykkäysoikeutta arvioitaisiin 2 momentin nojalla myös silloin, kun hänelle olisi kertynyt 258 työttömyysetuuspäivää.

Harkinnassa otettaisiin huomioon vastaavia seikkoja kuin voimassa olevan 51 §:n 2 momentin nojalla myönnettävässä lykkäyksessä. Tarkoituksenmukaista olisi, että lykkäystä myönnettäisiin erityisen matalalla kynnyksellä silloin, kun 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten tähtyminen on ollut lähellä. Arvioidessaan lykkäyksen antamista ulosottomiehen tulisi käyttää harkintavaltaansa 1 luvun 19 §:n tarkoittamalla asianmukaisella tavalla. Estettä ei olisi sille, että ulosottomies voi myöntää lykkäystä 2 momentin nojalla myös viran puolesta, kuten voimassa olevan säännöksen mukaan voidaan menetellä (HE 13/2005 vp, s. 82). Lykkäystä ei voitaisi myöntää silloin, kun lykkäys vaarantaisi olennaisesti hakijan maksunsaantioikeuden.

Lykkäys ei myöskään olisi mahdollinen, jos työttömyys olisi kestänyt vain lyhyen, esimerkiksi muutaman viikon, ajan.

Myös lykkäyksen kesto jäisi 1 momentista poiketen ulosottomiehen harkintaan. Lykkäystä voitaisiin myöntää enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta. Lykkäys laskettaisiin työsuhteen alkamisesta. Lykkäyksen pituutta harkittaessa olisi kiinnitettävä huomiota velallisen olosuhteisiin, muun muassa työttömyyden keston. Toisaalta olisi otettava huomioon, millainen kertymä lykkäyksen jälkeen hakijalle on odotettavissa. Koska lykkäyksen pituus perustuisi ulosottomiehen harkintaan, momenttiin ei otettaisi nimenomaista pyörityssääntöä. Pituuden ehdottoman enimmäiskeston osalta pyörityssääntö olisi kuitenkin 1 momentin mukainen. Siten esimerkiksi neljän ja puolen kuukauden ajaksi tehty työsopimus oikeuttaisi enimmillään kolmen kuukauden pituiseen lykkäykseen. Käytännössä lykkäystä kuitenkin myönnettäisiin tällaisessa tilanteessa yleensä kolmea kuukautta lyhemmäksi ajaksi.

Myöskään 2 momentissa tarkoitettua lykkäysaikaa ei luettaisi mukaan 52 §:ssä tarkoitettuun vapaakuukausiin oikeuttavaan aikaan.

54 §. *Elatusapu.* Pykälän 2 momenttiin sisältyvä viittaus 51 §:n 2 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi uuteen 51 a §:ään, johon säännös työllistymisen perusteella myönnettävästä lykkäyksestä palkan ulosmittaukseen siirrettäisiin. Ulosmittauksen lykkääminen voisi siten koskea lapsen elatusavun perimistä vain, jos lykkäämiseen on painavia syitä.

59 §. *Maksusuunnitelma.* Pykälän 1 momenttiin sisältyvään pykäläviittaukseen tehtäisiin tekninen muutos, joka on tarpeen uuden 51 a §:n säätämisen johdosta.

64 §. *Luonnollisen henkilön toistuva elinkeinotulo.* Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan luonnollisen henkilön toistuvasta elinkeinotulosta jätetään ulosmittaamatta viisi kuudesosaa. Momentin 1 kohdan mukaan velalliselle voidaan jättää tätä enemmän, jos hän voi siten jatkaa elinkeinotoimintaa tai jos hänen maksukykynsä on erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt. Momenttiin lisättäisiin ulosmittauksen määrän vähentämisperusteeksi se, että velallinen on pitkän työttömyyden jälkeen työllistänyt itsensä elinkeinonharjoittajana.

Lisäys on tarkoitettu sovellettavaksi yrittäjyyden alussa. Tällä perusteella olisi siten usein tarkoituksenmukaista jättää ulosmittaamatta säännönmukaista suurempi määrä elinkeinotulosta muutaman kuukauden ajan elinkeinonharjoittajaksi ryhtymisestä. Pitkällä työttömyydellä tarkoitettaisiin noin vuoden jatkunutta työttömyyttä. Ulosottomiehellä on pykälän mukaan paljon harkintavaltaa siinä, paljonko elinkeinotulosta ulosmitataan, ja on mahdollista, että myös muut perusteet ulosmittauksen määrän vähentämiseksi voivat tulla sovellettaviksi.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan viimeistään alkuvuonna 2018. Ulosoton tietojärjestelmä Uljakseen on tarkoitus tehdä lain johdosta muutoksia, mutta laki voidaan saattaa voimaan tietojärjestelmämuutoksen valmistumisesta riippumatta.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotus on velkojanäkökulmasta merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuussuojan kannalta. Sääntely rajoittaa kuitenkin vain hyvin vähäisissä määrin velkojan oikeutta saada varallisuusarvoisia oikeuksiaan toteutetuiksi. Esitetyt muutokset koskevat ainoastaan vähintään vuoden kestäneen työttömyyden jälkeen työllistyviä ulosottovelallisia, jotka tulevat työllistyessään tulorajaulosmittauksen piiriin.

Lainmuutoksen piiriin tulevien velallisten osalta esityksessä on kysymys ulosmittauksen lykkäämisen edellytysten lieventämisestä ja tarkentamisesta sekä lykkäyskuukausien enimmäismäärän lisäämisestä neljästä kuuteen. Monessa tapauksessa velkojat jäisivät joka tapauksessa vaille ulosottokertymää velallisten jäädessä työllistymättä heikkojen kannustimien vuoksi, sillä työmarkkinatuesta tai työttömän peruspäivärahasta ei tehdä ulosmittausta.

Ulosottomiehelle jätetään esityksessä mahdollisuus kieltäytyä lykkäyksen myöntämisestä lykkäysoikeuden väärinkäyttöön viittaavissa olosuhteissa. Tasapaino lykkäyksen keston ja velkojalle sen jälkeen odotettavissa olevan kertymän välillä otetaan huomioon sitomalla lykkäyksen kesto puoleen työsuhteen kestosta. Elatusapuvelkojen ensisijaisuuteen perustuva lähestymistapa ehdotetaan säilytettäväksi, joten lainmuutos ei vaikuttaisi elatusapuvelkojen asemaan.

Lisäksi on otettava huomioon, että velkojille koituu pidemmällä tähtäimellä hyötyä siinä tapauksessa, että lykkäys auttaa ulosottovelallisia kiinnittymään työmarkkinoille.

Esityksen arvioinnissa on velallisenäkökulmasta otettava huomioon myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa säädetty oikeus työhön, jonka toteutumisedellytyksiä esitys edistää. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetään julkisen vallan velvollisuudesta edistää työllisyyttä sekä pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.

Näiden seikkojen perusteella lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 51 §:n 2 momentti,
muutetaan 1 luvun 32 §:n 3 momentin 3 kohta, 2 luvun 24 §:n 3 momentti sekä 4 luvun 48 §:n 2 momentti, 54 §:n 2 momentti, 59 §:n 1 momentti ja 64 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 luvun 32 §:n 3 momentin 3 kohta laissa 932/2009, sekä
lisätään 4 lukuun uusi 51 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

32 §

Tiedot luottotietotoiminnan harjoittajalle

Ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä tehdä luottotietotoiminnan harjoittajalle antamiin tietoihin koskeva peruuttamisilmoitus, kun:

3) ulosottooperusteen määräaika on kulunut umpeen tai ulosotto päättyy sen vuoksi, että velka on vanhentunut lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 13 a §:n nojalla;

2 luku

Ulosottooperusteet

24 §

Määräaika

Jos ulosottooperusteen määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettussa myynnissä, määräajan umpeen kulumisen tai velan vanhentumisen lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista.

4 luku

Ulosmittaus

48 §

Suojaosuus

Puolisolla tarkoitetaan 1 momentissa aviopuolisoa ja avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää. Velallisen elatuksen varassa olevana pidetään henkilöä, jonka saama tulo ei ylitä velallisen itsensä osalta laskettavaa suojaosuutta, ja tällaista lasta siitä riippumatta, osallistuuko myös toinen puoliso hänen elatukseensa. Velallisen maksama elatusapu voidaan ottaa huomioon siten kuin 51, 51 a, 52 ja 53 §:ssä säädetään.

51 a §

Lykkäys ulosmittaukseen työllistymisen perusteella

Jos velallinen on työsuhteen alkaessa saanut työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettua työttömyysetuutta vähintään 258 päivältä, tuloajaulosmittauksessa palkan ulosmittausta on velallisen pyynnöstä lykättävä niin, että lykkäys kestää puolet työsuhteen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Lykkäyksen kesto lasketaan työsuhteen alkamisesta, ja lykkäyskuukausien määrä pyöristetään täysiksi kalenterikuukausiksi ylöspäin. Lykkäys voidaan jättää antamatta, jos velalliselle on aiemmin myönnetty lykkäys ja uusi lykkäys vaarantaisi olennaisesti hakijan maksunsaantioikeuden.

Jos 1 momentissa tarkoitetut lykkäyksen saamisen edellytykset eivät täyty, palkan ulosmittausta voidaan kuitenkin lykätä työllistymisen perusteella niin, että lykkäys kestää enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta työsuhteen alkamisesta. Lykkäystä ei kuitenkaan voida myöntää, jos hakijan maksunsaantioikeus vaarantuu olennaisesti tai jos työttömyys on kestänyt vain lyhyen ajan.

54 §

Elatusapu

Jos palkan ulosmittaus toimitetaan juoksevan tai erääntyneen elatusavun taikka elatusavun ja muun saatavan perimiseksi, velalliselle voidaan antaa vapaakuukausia tai 51 a §:ssä tarkoitettu lykkäys vain painavasta syystä.

59 §

Maksusuunnitelma

Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman, jos velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa suunnitelman mukaisesti ulosottomiehelle säännönmukaisen taikka 51, 51 a tai 52—54 §:ssä tarkoitetun määrän. Ulosottomiehen tulee vaatia velalliselta vähintään kerran vuodessa selvitys tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista.

64 §

Luonnollisen henkilön toistuva elinkeinotulo

Jos velallinen on elinkeinoa harjoittava luonnollinen henkilö, hänen saamastaan toistuvasta elinkeinotulosta jätetään ulosmittaamatta viisi kuudesosaa. Velalliselle voidaan jättää:

1) tätä enemmän, jos velallinen voi siten jatkaa elinkeinotoimintaa, on ryhtynyt elinkeinonharjoittajaksi pitkän työttömyyden jälkeen tai jos velallisen maksukyky on erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt; tai

2) tätä vähemmän, jos sitä voidaan pitää velallisen varallisuusasemaan nähden kohtuullisena tai jos velallinen on olennaisesti laiminlyönyt elinkeinoonsa liittyviä maksuvelvoitteita.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeusministeri Antti Häkkänen

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 51 §:n 2 momentti,
muutetaan 1 luvun 32 §:n 3 momentin 3 kohta, 2 luvun 24 §:n 3 momentti sekä 4 luvun 48 §:n 2 momentti, 54 §:n 2 momentti, 59 §:n 1 momentti ja 64 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 luvun 32 §:n 3 momentin 3 kohta laissa 932/2009, sekä
lisätään 4 lukuun uusi 51 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Esitys

1 luku

Yleiset säännökset

32 §

Tiedot luottotietotoiminnan harjoittajalle

Ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä tehdä luottotietotoiminnan harjoittajalle antamia tietoja koskeva peruuttamisilmoitus, kun:

3) ulosottooperusteen määräaika on kulunut umpeen;

32 §

Tiedot luottotietotoiminnan harjoittajalle

Ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä tehdä luottotietotoiminnan harjoittajalle antamia tietoja koskeva peruuttamisilmoitus, kun:

3) ulosottooperusteen määräaika on kulunut umpeen *tai ulosotto päättyy sen vuoksi, että velka on vanhentunut lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 13 a §:n nojalla;*

2 luku

Ulosottooperusteet

24 §

Määräaika

Jos ulosottooperusteen määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettussa myynnissä, määräajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista

24 §

Määräaika

Jos ulosottooperusteen määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettussa myynnissä, määräajan umpeen kuluminen *tai velan vanhentuminen lopullisesti*

Voimassa oleva laki

Esitys

varoista.

velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista.

4 luku

Ulosmittaus

48 §

Suojaosuus

48 §

Suojaosuus

Puolisolla tarkoitetaan 1 momentissa avio-
puolisoa ja avioliitonomaisissa olosuhteissa
elävää. Velallisen elatuksen varassa olevana
pidetään henkilöä, jonka saama tulo ei ylitä
velallisen itsensä osalta laskettavaa suoja-
osuutta, ja tällaista lasta siitä riippumatta,
osallistuuko myös toinen puoliso hänen ela-
tukseensa. Velallisen maksama elatusapu
voidaan ottaa huomioon siten kuin 51—53
§:ssä säädetään.

Puolisolla tarkoitetaan 1 momentissa avio-
puolisoa ja avioliitonomaisissa olosuhteissa
elävää. Velallisen elatuksen varassa olevana
pidetään henkilöä, jonka saama tulo ei ylitä
velallisen itsensä osalta laskettavaa suoja-
osuutta, ja tällaista lasta siitä riippumatta,
osallistuuko myös toinen puoliso hänen ela-
tukseensa. Velallisen maksama elatusapu
voidaan ottaa huomioon siten kuin 51, 51 a,
52 ja 53 §:ssä säädetään.

51 §

Olennaisesti heikentynyt maksukyky

Jos velallinen on ennen ulosmittausta ollut
pitkään työttömänä, palkan ulosmittausta
voidaan lykätä, jollei hakijan maksunsaanti
olennaisesti vaarannu. Lykkäystä voidaan an-
taa enintään neljä kuukautta laskettuna työ-
suhteen alkamisesta.

(kumotaan)

(uusi)

51 a §

*Lykkäys ulosmittaukseen työllistymisen pe-
rusteella*

*Jos velallinen on työsuhteen alkaessa saa-
nut työttömyysturvalaissa (1290/2002) tar-
koitettua työttömyysetuutta vähintään 258
päivältä, tulorajaulosmittauksessa palkan
ulosmittausta on velallisen pyynnöstä lykät-
tävä niin, että lykkäys kestää puolet työsuhteen*

*Voimassa oleva laki**Esitys*

teen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Lykkäyksen kesto lasketaan työsuhteen alkamisesta, ja lykkäyskuukausien määrä pyöristetään täysiksi kalenterikuukausiksi ylöspäin. Lykkäys voidaan jättää antamatta, jos velalliselle on aiemmin myönnetty lykkäys ja uusi lykkäys vaarantaisi olennaisesti hakijan maksunsaantioikeuden.

Jos 1 momentissa tarkoitetut lykkäyksen saamisen edellytykset eivät täyty, palkan ulosmittausta voidaan kuitenkin lykätä työllistymisen perusteella niin, että lykkäys kestää enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta työsuhteen alkamisesta. Lykkäystä ei kuitenkaan voida myöntää, jos hakijan maksunsaantioikeus vaarantuu olennaisesti tai jos työttömyys on kestänyt vain lyhyen ajan.

54 §

Elatusapu

Jos palkan ulosmittaus toimitetaan juoksevan tai erääntyneen elatusavun taikka elatusavun ja muun saatavan perimiseksi, velalliselle voidaan antaa vapaakuukausia tai 51 §:n 2 momentissa tarkoitettu lykkäys vain painavasta syystä.

54 §

Elatusapu

Jos palkan ulosmittaus toimitetaan juoksevan tai erääntyneen elatusavun taikka elatusavun ja muun saatavan perimiseksi, velalliselle voidaan antaa vapaakuukausia tai 51 a §:ssä tarkoitettu lykkäys vain painavasta syystä.

59 §

Maksusuunnitelma

Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman, jos velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa suunnitelman mukaisesti ulosottomiehelle säännönmukaisen tai 51–54 §:ssä tarkoitettun määrän. Ulosottomiehen tulee vaatia velalliselta vähintään kerran vuodessa selvitys tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista.

59 §

Maksusuunnitelma

Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman, jos velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa suunnitelman mukaisesti ulosottomiehelle säännönmukaisen taikka 51, 51 a tai 52–54 §:ssä tarkoitettun määrän. Ulosottomiehen tulee vaatia velalliselta vähintään kerran vuodessa selvitys tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista.

Voimassa oleva laki

Esitys

64 §

Luonnollisen henkilön toistuva elinkeinotulo

Jos velallinen on elinkeinoa harjoittava luonnollinen henkilö, hänen saamastaan toistuvasta elinkeinotulosta jätetään ulosmittaamatta viisi kuudesosaa. Velalliselle voidaan jättää:

1) tätä enemmän, jos velallinen voi siten jatkaa elinkeinotoimintaa tai jos velallisen maksukyky on erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt; tai

2) tätä vähemmän, jos sitä voidaan pitää velallisen varallisuusasemaan nähden kohtuullisena tai jos velallinen on olennaisesti laiminlyönyt elinkeinoonsa liittyviä maksuvelvoitteita.

Lisäksi noudatetaan soveltuvin osin, mitä suojaosuudesta, menettelystä sekä maksusuunnitelmasta ja maksusopimuksesta palkan ulosmittauksessa säädetään.

64 §

Luonnollisen henkilön toistuva elinkeinotulo

Jos velallinen on elinkeinoa harjoittava luonnollinen henkilö, hänen saamastaan toistuvasta elinkeinotulosta jätetään ulosmittaamatta viisi kuudesosaa. Velalliselle voidaan jättää:

1) tätä enemmän, jos velallinen voi siten jatkaa elinkeinotoimintaa, *on ryhtynyt elinkeinonharjoittajaksi pitkän työttömyyden jälkeen* tai jos velallisen maksukyky on erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt; tai

2) tätä vähemmän, jos sitä voidaan pitää velallisen varallisuusasemaan nähden kohtuullisena tai jos velallinen on olennaisesti laiminlyönyt elinkeinoonsa liittyviä maksuvelvoitteita.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 ____.